

Pb
24786

HERINNERINGEN AAN WALING DIJKSTRA

Pb

24786

NIET
UITLELEN

WOLVENBLOED

Na het overlijden van Nalin in 1981 besloten wij een poging te maken om de herinnering aan deze schrijver levend te houden. Het resultaat daarvan is het boekje 'Wolvenbloed' dat in 1981 is uitgegeven. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

Deze uitgave is een voortzetting van de poging om de herinnering aan Nalin levend te houden. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

Deze uitgave is een voortzetting van de poging om de herinnering aan Nalin levend te houden. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

De verschillende bijdragen in dit boekje zijn een voortzetting van de poging om de herinnering aan Nalin levend te houden. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

Deze uitgave is een voortzetting van de poging om de herinnering aan Nalin levend te houden. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

Deze uitgave is een voortzetting van de poging om de herinnering aan Nalin levend te houden. Het boekje is een verzameling van artikelen die in het verleden in het tijdschrift 'De Friesche Boekerij' zijn verschenen.

voor
Mevrouw P.C. Dijkstra-Westerbaan

Lidewartha, november 1981

Provinciale
Bibliotheek
van
Friesland

Pb 24786

EX LIBRIS

**WALING
DIJKSTRA**

VOORWOORD

Kort na het overlijden van Waling Dijkstra op 19 februari 1981 besloten wij een poging te doen de persoonlijke herinneringen, die vele schakers aan deze onvergetelijke soortgenoot hebben, op schrift te laten stellen en te bundelen tot een gedenkboekje.

Het vervult ons met voldoening dat we, dankzij de spontane en belangeloze medewerking van een elftal Philidorleden, het bestuur van de Koninklijke Schaakclub "Philidor 1847" en het bestuur van de Friese Schaakbond, deze poging met succes hebben kunnen bekronen.

Het voor u liggende boekje geeft allerminst een volledig overzicht van de verdiensten die Waling voor de Friese schaakerwereld heeft gehad; het pretendeert slechts een beeld te geven van de wijze waarop de schrijvers Waling hebben meegemaakt en waarop hij met hen omging. Een uitvloeisel van de gevolgde opzet is dat enkele anekdotes meervoudig voorkomen; bewust hebben wij niet getracht zulke herhalingen te voorkomen.

De verschillende bijdragen zijn zoveel mogelijk chronologisch gerangschikt en bestrijken met elkaar vrijwel het volledige tijdvak van ruim veertig jaar, gedurende hetwelk Waling zijn activiteiten binnen de schaakerwereld ontplooidde.

Onze speurtocht naar illustrerend materiaal heeft een aantal in onze ogen uitermate interessante foto's boven water gebracht, die de tekst wonderwel aanvullen.

Dat dit boekje ertoe mag bijdragen de herinnering aan Waling Dijkstra levend te houden, is de wens van de samenstellers.

Leeuwarden, november 1981

Dik Kruihof
Eddie Scholl

Waling Dijkstra
1961

NEDERLANDS SCHAAKKAMPIOENSCHAP 1961

Ter nagedachtenis
aan Waling Dijkstra

*Op't zwijgend bord staan de grote en kleine
stukken, de Dame draagt vandaag geen kroon
en de pion, vermand van't rouwbetoon
voelt Philidors ziel als adem verdwijnen.*

*Er viel een vlag, een klok stond stil ..., de zijne
Caïssa, diepbedroefd, treurt om haar zoon,
liefste, die't leven veil had voor haar troon,
zoon, die tot het laatst haar licht liet schijnen.*

*Stom staan de stukken op het zwijgend bord.
Vandaag is immers de koning gevallen,
in het toernooi dat nooit gewonnen wordt.*

*Stom staan ook wij, ook ons de ziel ontvallen.
In Waling stierf een deel van onze sport.
"Maar de klok tikt door", horen wij hem schallen.*

PHILIDOR

Burgemeester Jhr. Mr. Van Beyma doet de openingszet van de eerste match Kramer-Sime in 1940. Plaats van handeling De Groene Weide.

HAYE KRAMER

Waling Dijkstra werd op 16 juli 1907 in Holwerd geboren als zoon van Theunis Dijkstra en kleinzoon van Waling Dijkstra, de beroemde Friese volksdichter. Hij overleed op 19 februari 1981 in het Bonifatius Ziekenhuis te Leeuwarden op ruim 73-jarige leeftijd.

Tussen deze beide data ligt een mensenleven waarin het schaakspel een heel grote rol heeft gespeeld. Het begon in 1935, het jaar waarin Euwe het wereldkampioenschap veroverde door Aljechin in een tweekamp te verslaan. Voor degenen die dit jaar niet bewust hebben meegemaakt is het onmogelijk zich de golf van schaakkoorts voor te stellen die toen over ons land raasde. Men speelde in de trams, op straat, in zwembaden en in alle mogelijke gelegenheden.

Deze koorts velde ook de toen nog jonge Waling en het vormt de verklaring van de diepe waardering die hij zijn gehele leven lang heeft gehad voor Euwe. In dat gedenkwaardige jaar 1935 kwam ook ik voor het eerst in contact met Waling Dijkstra. Het geheim van zijn persoonlijkheid bestond uit een diep menselijk meegevoel, een aangeboren gevoel om conflicten op te lossen en een bijna onuitputtelijke energie. Van het eerste ogenblik af dat hij zijn intrede deed in het Friese schaakleven heeft hij gestreefd naar aansluiting bij de Nederlandse Schaakbond. Dat lukte in 1939.

Daaraan voorafgaande had Waling Dijkstra al heel wat gedaan om het schaakleven in Friesland op te krikken. Hij vormde samen met Simon S. Rienks en Jan Cornelis van der Vliet het Kramer-comité, dat voor mij allerlei wedstrijden organiseerde. Toen de belangstelling voor het schaakspel daardoor overal opbloede in samenwerking op de geweldige resultaten op nationaal en internationaal gebied van Euwe, was de tijd voor aansluiting eindelijk rijp.

Waling Dijkstra legde zich er nu op toe het eerste tental van de Leeuwarder schaakclub Philidor te stimuleren. Hij werd door het uitbreken van de tweede wereldoorlog weliswaar gedwongen om zijn plannen op een laag pitje te zetten maar direct na 1945 begon het pas goed.

Tijdens zijn gehele leven bleef hij Philidor met raad en daad steunen. Zijn grootste voldoening was in het jaar 1967, toen Philidor het landskampioenschap behaalde. In zijn latere jaren, te beginnen in 1969, wist Waling de wedstrijden om het persoonlijk kampioenschap in de Friese

Het eerste tiental van "Philidor" in 1941.
 Staande van links naar rechts: J. Durksz, S. Miedema,
 G. Croes, Th. P. van der Tol, E. Ploegh en J.U. Postma.
 Zittend van links naar rechts: M. Jaasma, Waling Dijkstra,
 H. Kramer, K.D. Mulder van Leens Dijkstra, C.J. van Rooyen
 en S. Rienks. Niet aanwezig waren J.S. Vellinga en N. Bruch.

hoofdstad te organiseren. In de eerste jaren met behulp van de Coöperatieve Condensfabriek "Friesland" (de bekende Friesche Vlagtoernooien), later met behulp van de Friesland Bank. Daartussendoor deed hij echter ook veel op eigen kosten. Ook het in maart 1981 gespeelde toernooi (het dertiende in Leeuwarden!) is zijn initiatief geweest. Een paar dagen voor het begin van het toernooi moest hij zijn koning omleggen, zoals zijn zoon Theun bij de crematie zo treffend zei.

In de laatste jaren van zijn leven is Waling ook actief geweest als hoofdbestuurlid van de K.N.S.B. in het bijzonder om de belangen van de sterke spelers te behartigen. Dat heeft hij met volle overgave gedaan zoals al de vooraanstaande spelers volmondig bevestigen. Het was Waling die al deze prominenten bijeen hield, ook deze laatste keer. De toekomst zal moeten leren of het ooit weer zal lukken.

Waling was een goed mens. Hij bezat veel aan aardse goederen maar hij liet er anderen graag van meegenieten. Er is ook wel eens misbruik van gemaakt, want Waling kon moeilijk nee zeggen. Het overigens kleine gedeelte van de mensheid waarmee hij slecht kon opschieten deelde hij in in "Klootzakken" en "Rotzakken". Met de eerste categorie praatte hij niet, maar met de tweede categorie kon hij het strikt zakelijk wel vinden.

Heel vaak gebeurde het dat de deelnemers aan een of ander etentje, op het moment dat het op betalen aankwam, toevallig niet waren verdwenen. Waling maakte daar maar zelden een probleem van, hij betaalde wel. Maar een enkele maal, als er een rijke maar zuinige Piet aan tafel zat, wist hij ook op tactische wijze te verdwijnen. Dat waren dan gelegenheden waarvan hij later veel plezier beleefde.

Geen mens is onmisbaar. Het leven draait verder. Maar de schaakwereld zal Waling missen. De sterke spelers in Nederland missen hun promotor, de man die desnoods zelf in de beurs tastte; Philidor mist zijn stimulator en zijn sponsor. Maar dit alles zinkt in het niet bij het feit dat Mevrouw Dijkstra haar man en zijn drie kinderen hun vader verloren hebben.

Rust zacht Waling. Je was een goed mens. Je beeld en voorbeeld zullen mij de rest van mijn dagen altijd voor ogen staan.

SJOERD VAN DER SCHAAP

Het Friesch Koffiehuis

Het centrum van het Friese schaakleven was vanouds het Friesch Koffiehuis aan de oostzijde van de Wirdumerdijk. De wat rommelige bovenzaal was niet alleen het clublokaal van Philidor; ook de Frieze Schaakbond heeft er lang zijn Paas- en Kerstwedstrijden gehouden. In het begin van de bezettingstijd echter hebben de schakers tamelijk plotseling het Friesch Koffiehuis verlaten. De reden hiervoor was dat dit etablissement een broedplaats van ongerechtigheid was geworden. De eigenaar, Lucas Bunt, was zo fout als iemand maar fout kon zijn en deze gezindheid werd meer en meer ook bepalend voor de klandizie.

Waling Dijkstra huurde een zaal in de Harmonie en daarmee had het afgelopen kunnen zijn. Maar Lucas Bunt liet het er niet bij zitten. De Duitsers waren zijn vrienden en die vrienden waren de baas. Hij zal op het Old Burger Weeshuis, waar de machthebbers zetelden, wel krasse taal hebben gesproken want dat was hem wel toevertrouwd; in elk geval werd Waling Dijkstra bij de SS ontboden om nu maar eens te vertellen hoe het zat. Hij heeft mij later het verhaal gedaan; het moet een half-komisch toneelstukje zijn geweest. Lucas Bunt was natuurlijk ook aanwezig en zei dat Philidor hem op politieke gronden in de steek had gelaten en dat zo iets niet zomaar ging. "Nou Lucas", zei Waling, "dat vind ik beslist onaardig van iemand met wie wij jarenlang zo prettig hebben samengewerkt. Ik heb je toch duidelijk gezegd dat je de schakers niet meer kunt bergen".

Nu was het inderdaad zo dat Philidor nogal wat aanloop had gekregen door het wegvallen van vele andere soorten van ontspanning en dat dit argument ook wel was genoemd. Maar zo klein was de zaal van het Friesch Koffiehuis ook weer niet en Waling Dijkstra verwachtte dat Bunt dat wel zou aanvoeren. Dat gebeurde echter niet. Het bleek dat de herinnering aan de jarenlange prettige samenwerking heer Lucas - volgens de geschiedschrijver van het Friese verzet, Pieter Wijbenga, een der gevaarlijkste mensen van Leeuwarden - tot tranen toe had geroerd. Ja, wat was het altijd mooi geweest, wat had men samen al niet beleefd!

Daarmee was de goede afloop wel verzekerd. Waling Dijkstra deed er nog een schepje op: "Wij waren toch vrienden, Lucas,

Het kampioenschap van Nederland, Leeuwarden 1942.

Staanste v.l.n.r.: de deelnemers Th. D. van Schalinga, A.D. de Groot, N. Cortlever, H.v. van Steenis, A.J. van der Hoek, H. Krazer, E. Mulder, L. Stumpers en het bestuurlijk Sj. van der Schaaf. Zittend v.l.n.r. de bestuurlieden R.A. Wiegman, W.A.T. Scheelhouer, L.G. Eggink, J.C. van Vliet, G.W.J. Zittersteijn, Waling Dijkstra en H. Wtjga.

na de oorlog komen wij vast en zeker terug". Handen geschud, klacht ingetrokken. "De sentimentele idioot", zei Waling Dijkstra na de goede afloop, "als de rotjongens nu de oorlog maar niet winnen". Maar zowel Lucas Bunt als zijn Friesch Koffiehuis zijn aan de oorlog tenonder gegaan.

NSB en NSB

Wanneer de Nederlandse Schaakbond Koninklijk is geworden is mij niet bekend, maar in de bezettingstijd was er niets koninklijks meer en de Nederlandse Schaakbond was gewoon de NSB. Van deze NSB was de Friese Schaakbond onder leiding van Waling Dijkstra in 1940 - of misschien iets eerder - lid geworden. Tamelijk moeizaam was dat wel gegaan; want al bestond er onder de Friese schakers tegen deze NSB geen enkel principieel bezwaar, toetreding betekende wel een contributieverhoging; en wie wel eens in oude papieren duikt weet hoe impopulair in "arm Friesland" contributieverhogingen waren.

Het was de actieve Van Harten uit Amsterdam die samen met Waling Dijkstra de Friese Schaakbond over de drempel wist te trekken; dit echter slechts voor een korte poos. Ik weet niet of het archief van de Friese Schaakbond enigszins volledig is, zo ja, dan moet er zich een brief uit - meen ik - eind 1942 in bevinden waarin het lidmaatschap wordt opgezegd. Ik heb als secretaris van de FSB die brief moeten samenstellen en er ook een afschrift van behouden.

De reden: de Nederlandse Schaakbond had in Duitse stijl een Führer gekregen, genaamd Jungman, en deze had ons zijn eerste decreet doen toekomen. Unaniem heeft toen het bestuur zich verenigd met het voorstel van Waling Dijkstra tot terugtrekking. Eén der belangrijkste argumenten waarmee Van Harten ons in de Nederlandse Schaakbond had gekregen, was dat deze bond een federatie was; de onderbonden bleven vergaand autonoom. In zo'n opzet paste geen Führer.

De FSB was de enige die er weer uitliep. Andere bonden spraken er met eerbied en wat angst over; toentertijd was onder schakers heldenmoed niet zo'n verbreid verschijnsel. Nu was Jungman wel op twee manieren NSB'er, maar echt kwaadaardig was hij niet. Hij heeft geantwoord zo in de stijl van: mijn leiderschap is een formele zaak, in feite verandert er niets. Tot mijn schande moet ik erkennen niet te weten hoe het verder precies gegaan is; ik heb mij door allerlei omstandigheden al spoedig wat op de achtergrond moeten houden en ik herinner mij zelfs niet meer hoe en

wanneer aan mijn secretariaat van de FSB een eind is gekomen. Maar in elk geval lijkt het mij op zijn plaats om in dit aan Waling Dijkstra geschreefde nog eens aan dit bedankbesluit te herinneren, toen de ene NSB de andere NSB wat te dicht leek te naderen.

FRIESCH KOFFIEHUIS

WIRDUMERDIJK

GROOTE EN KLEINE VERGADERZALEN

L. BUNT

Telef. 4149
(2 lijnen)

De Friesche Achtkamp, september 1940
 Achterste rij van links naar rechts: Van Doesburg, Prins,
 Ploegh, Cortlever, Mulder van Leens Dijkstra, Waling Dijkstra.
 Voorste rij van links naar rechts: Bergema (voorzitter
 Philidor), Kramer, Van Vliet (bestuurslid Philidor), Landau.

Waling Dijkstra achter het bord in de Friesche Achtkamp.

Toen ik in 1936 lid van Philidor werd was Waling er al. Onopvallend speelde hij in een van de lagere klassen. Het was in het Friesch Koffiehuis, waar we een jaar later op feestelijke wijze het 90-jarig bestaan herdachten. Op de groepsfoto tijdens het diner genomen, zitten Waling, Jan Vellings en ik op een bescheiden plaatsje, broederlijk bijeen, terwijl we elkaar nauwelijks kenden! In de jaarlijkse massakamp FSB-NOSBO speelde Waling nog aan het 34ste bord, doch door zijn gezonde reële kijk op het spel zou zijn speelsterkte snel groeien. In de wintercompetitie promoveerde hij in 1938 dan ook naar de hoofdgroep.

Na de aansluiting van de FSB bij de KNSB in 1939 speelde Waling bij de promotiewedstrijden al aan het zevende bord van het eerste tental. Intussen was op 6 januari 1939 het eerste nummer uitgekomen van Philidor's clubblad genaamd "Ons Maandblad" met een abonnementsprijs van f 1,- per jaar. Redacteur was Waling, die er schitterende stukjes in schreef onder het pseudoniem "Honni" (soit qui mal y pense!). Ook op organisatorisch gebied werd hij actief. Toen het Kramer-comité in 1938 werd opgericht onder voorzitterschap van Jan van Vliet, maakte Waling er met Rienks en Bergema deel van uit. Het comité stelde zich ten doel om Kramer, toen reeds enkele jaren kampioen van Friesland, in de gelegenheid te stellen zijn krachten ten volle te ontplooien. Er werden matches georganiseerd met Koomen, Knoch en Euwe, en toernooien. Het eerste toernooi in 1940 was de Friese achtkamp met Landau, Cortlever, Prins en Van Doesburg en de Friezen Waling Dijkstra, Kramer, Ploegh en Mulder van Leens Dijkstra. Als speler had Waling hier weinig succes, doch organisatorisch gezien had dit toernooi een grote opleving van het Friese schaakleven tot gevolg, mede door de stuwende kracht van de onvergetelijke Jan van Vliet. Dit zette zich voort toen Waling als secretaris van Philidor (hij volgde Van Vliet op die naar Zeeland was vertrokken) in datzelfde jaar gekozen werd als voorzitter van de Friese Schaakbond. Nu was Waling in zijn element. Al opgevallen door zijn grote mensenkennis en onuitputtelijke arbeidskracht wist hij de vragen aan te sporen tot meerdere activiteit en de al te voortvarenden af te remmen. Een voortreffelijk bestuurder en een beminnelijk mens,

waarmee het zeer aangenaam was samen te werken en die dan ook van iedereen de volle medewerking kreeg! Dit was het begin van een lange, lange bestuurlijke periode waarin Waling door zijn niet aflatende enthousiasme het Friese schaakleven tot grote bloei heeft gebracht. Als voorzitter van de Friese Schaakbond, als voorzitter van Philidor en als teamleider van ons eerste tental. Wat zou er nog enorm veel te vertellen zijn over de volgende twintig jaar die ik met hem opgetrokken ben in ontelbare tientallenedstrijden en Hoogoventoernooien, waarin ik zijn vriendschap en behulpzaamheid meerdere malen heb mogen ondervinden.

Een geval wil ik echter nog aan de vergetelheid ontrukken. Tijdens de Bondsraad van de KNSB in 1948 in Utrecht, waar Waling, Van Vliet en ik namens de FEB afgevaardigden waren, werd staande de vergadering het gehele bestuur onder voorzitterschap van Zittersteijn naar huis gestuurd wegens interne geschillen. Tijdens de vergadering die hierop volgde liepen Waling, Jan en ik een blokje om. Waling was in een grote tweestrijd gewikkeld. De andere onderbonden hadden hem namelijk unaniem gevraagd het voorzitterschap van het nieuw te vormen bestuur op zich te nemen. Na het voor en tegen uitgebreid met ons doorgenomen te hebben, verkooft hij echter om het niet te doen. Het zou te veel van zijn tijd kosten om steeds naar Utrecht te reizen en dit zou ten koste gaan van zijn zaak, die toen nog in volle opbouw was. Een verstandig besluit, maar wat kostte het hem een moeite om in dit half uurtje dit besluit te nemen!

Toen was hij ook in nationaal verband opgevallen door zijn markante persoonlijkheid.

Ik wil eindigen met te constateren dat een figuur als Waling zo uniek geweest is voor ons Friese schaakleven dat het zeer onwaarschijnlijk is dat er in de toekomst ooit weer zo iemand naar voren zal komen.

... van de eerste keer tot de laatste keer dat hij ooit op een schaakbord heeft gespeeld. Hij was toen 100 jaar oud. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden.

... van de eerste keer tot de laatste keer dat hij ooit op een schaakbord heeft gespeeld. Hij was toen 100 jaar oud. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden.

... van de eerste keer tot de laatste keer dat hij ooit op een schaakbord heeft gespeeld. Hij was toen 100 jaar oud. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden.

K.E.N. Mulder van Leens Dijkstra en Waling Dijkstra
elkaar ontmoetten op het schaakbord.

THEUN VAN DER TOL Hij zelf was dan 15 jaar in Rotterdam. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden. Hij was een groot schaakliefhebber en had vele vrienden die met hem speelden.

Ik ontmoette Waling voor de eerste keer op vrijdagavond 11 oktober 1940 in het Friesch Koffiehuis aan de Wirdumerdijk, waar toendertijd de clubvonden van Philidor werden gehouden. Enige jaren eerder had ik reeds kennis gemaakt met Jan Cornelis van Vliet, Haye Kramer en Sijmen Jan Rienks, de eerste schaakkampioen van Friesland. Toen ik hem aansprak met "mijnheer Dijkstra" - in mijn oude Rotterdamse club NRSV, waar de bekende Friese schaakmaestro dr. K.M. Bergsma sinds 1936 de eerste viool speelde, waren de omgangsvormen weinig familiair - corrigeerde hij me onmiddellijk: "Waling is mijn naam". Meer dan veertig jaar heb ik met Waling mogen optrekken. Samen speelden we in toernooien en clubwedstrijden. Vooral in de oorlogsjaren werd er veel geschaakt; Waling wist Kramer te inspireren tot steeds grotere daden en hielp mij aan uitnodigingen voor toernooien, zoals het Hoogoven-toernooi. En niet alleen op schaakgebied hielp hij me: een door hem tezamen met dr. M. Euwe afgelegd bezoek bij de heer H.J. Landstra, de toenmalige directeur van de LPF, leverde me een vaste baan op.

In de hongerwinter stuurde Waling voedselpakketten naar zijn ouders in Rotterdam en toen twee zusjes en een nichtje van me wandelend Friesland bereikten, zorgden Waling en zijn vrouw er voor dat alle drie snel een betrekking vonden. Zijn grote hartstocht was en bleef het schaakspel. In zijn beste schaakjaren wist hij tezamen met zijn grote vriend Jan van Vliet het eerste tental van Philidor tot geweldige prestaties op te zwepen. Zijn specialiteit was het loten om de kleur; via enig trucwerk zorgde hij er meestal voor dat hijzelf, Jan en schrijver dezes met zwart speelden, waardoor Kramer en Kor Mulder van Leens Dijkstra hun tegenstanders met hun favoriete witte kleur konden bestrijden.

Toen Waling de leiding van zijn bedrijf grotendeels uit handen kon geven, concentreerde hij zijn aandacht, behalve op Philidor, ook op het landelijke topschaak. Wat heeft hij bij voorbeeld niet gedaan om het kampioenschap van Nederland elk jaar opnieuw in Leeuwarden te laten verspelen. In 1970 sleepte Eddie de titel in de wacht en Waling was in de wolken; jammer vond hij het dat Eddie geen beroepschaker wilde worden. Later droeg Waling de leiding van het

eerste tiental, die hij zelf meer dan 35 jaar in handen had gehad, aan Eddie over, al woonde hij tot vlak voor zijn dood alle wedstrijden van het eerste bij.

Op dinsdagavond 10 februari heb ik Waling voor de laatste keer gesproken; samen met Eddie Scholl zocht ik hem op in het ziekenhuis. Ondanks het feit dat zijn krachten zichtbaar afgenomen waren, toonde hij volop belangstelling voor het voor de deur staande, grotendeels nog door hem zelf georganiseerde toernooi om het Nederlands kampioenschap en vooral voor de komende tientallenwedstrijd van Philidor tegen Watergraafsmeer.

Nog vrij onverwacht kwam er op 19 februari 1981 een einde aan dit zo werkzame leven. Diep bedroefd, maar dankbaar voor alles wat hij heeft gedaan hebben zeer velen op 23 februari voorgoed afscheid van onze Waling genomen.

100 jaar "Philidor" (1847-1947)
 Het Bestuur, staande van links naar rechts: J. de Vries, H. Kramer,
 J. Vallinga. Zittend van links naar rechts: G. Faber, D.P. Bergema,
 Waling Dijkstra, B. Ondersteijn en H. Schotanus.

LEEN SCHOLL.

Het gebeurde in het begin van de vijftiger jaren dat onze club een uitnodiging kreeg voor het spelen van een vriendschappelijke wedstrijd tegen een team, samengesteld uit de beste schakers van Dortmund. Met veel moeite lukte het om een flink aantal Philidorspelers bij elkaar te trommelen, die (hoe kan het anders) onder leiding van WALING derwaarts togen om zich met de Dortmunders te meten.

Het economisch herstel van West-Duitsland, later het "Wirtschaftswunder" genoemd, was toen nog pas in zijn beginfase maar het bleek alras dat de Dortmunders niets onbeproefd hadden gelaten om ons een groots welkom te bereiden: een ontvangst ten stadhuize door het gemeentebestuur, excursies, bezoeken aan een brouwerij en noes maar op. Het hoogtepunt van ons bezoek was wel een speciaal voor ons georganiseerde feestavond die klonk als een klok en waaraan diverse plaatselijke artiesten hun medewerking verleenden.

Aan het begin van die feestavond werd plotseling bekend gemaakt, dat niemand minder dan de "Herr Oberbürgermeister" van deze industrie-metropool "die verehrten holländischen Gäste" zou toespreken. Het werd een daverende speech met zoveel complimenten in onze richting, dat wij het bijna benauwd kregen. De hoffelijkheid vereiste natuurlijk een reactie van onze kant. En dus beklom onze WALING als leider van het Philidorteam geheel onvoorbereid het podium om zijn plicht te doen.

Op dat ogenblik hielden wij de adem in, wetende dat het gebruik van de Duitse taal nu juist niet tot de sterkste punten van Waling behoorde.....

Het was inderdaad een zonderling mengelmoes van klanken dat over onze hoofden werd uitgestort, een taaltje dat even weinig gemeen had met Duits als het zogenaamde Stadfries met Diepvries. Maar.....o wonder.....er was toch niemand die smuk lachte of enig ander teken gaf geschokt te zijn door de verkrachting van een taal.....

De vlotte, luchtige manier waarop Waling, niet gehinderd door aarzeling of schroomvalligheid, zijn zegje deed, zijn complimentjes rondstrooide, deed iedereen geboeid en geamuseerd luisteren. Hij kreeg een geestdriftig applaus en mijn Duitse buurlui verzekerden om strijd, dat ze direct al gezien hadden dat onze teamleider "ein vornehmer Herr" (een beschaafd en edel mens) was.

Waarom ik dit voorval naar voren haal? Omdat ik het zo typerend acht voor de indruk die Waling op anderen maakte, typerend voor de uitstraling van zijn energieke persoonlijkheid, zijn hele manier van optreden, typerend voor de gave die hij had om vertrouwen en sympathie te wekken. Was het de bonhomie van deze ridderlijke, robuuste figuur, zijn durf en zelfvertrouwen (dat nooit in zelfgenoegzaamheid ontaarde) waarmede hij iedereen voor zich innam? Was het zijn stijl van acteren, zijn stemgeluid, zijn gestes of intonaties, die dit effect teweegbrachten, hoewel (bij het gegeven voorval) bijna niemand kon hebben verstaan wat hij precies zei? Dit zijn vragen, die in de sfeer van de psychologie liggen. In ieder geval had Waling iets (je ne sais quoi) wat wij allemaal missen, iets wat moeilijk onder woorden is te brengen, maar wat juist de geboren leider kenmerkt.

Pas later, in verschillende functies bij Philidor en bij de Friese Schaakbond, heb ik Waling nog beter leren kennen. Hij was de ziel van alles, de spil waaromheen alles draaide en bovendien de steun en toeverlaat van alle schakers, die dan ook graag met hem op stap gingen. Het was een plezier met zo'n man te mogen samenwerken. Vergaderingen onder voorzitterschap van Waling waren altijd een succes: zijn morele kredietwaardigheid was zo groot dat nooit iemand zich geroepen voelde hem te weerspreken.

Waren er moeilijkheden, interne meningsverschillen, dan besprak je die met Waling. Niemand anders kon op zo elegante manier moeilijke knopen doorhakken, beslissingen nemen die iedereen accepteerde, schakers uit de put helpen, tot nieuwe strijdlust inspireren. Hij was de gezagsdrager bij uitnemendheid, niet omdat hij als zodanig benoemd was, maar gewoon van nature.

Ik behoef hier niet alle initiatieven te memoreren, die Waling op schaakorganisatorisch gebied ontplooidde, alle plannen die hij ontwierp en.....meestal ook tenuitvoerlegde. Want tot het genre der zogenaamde "luchtfietsers" behoorde hij niet. Wie anders dan hij zou bijvoorbeeld in staat zijn geweest de strijd om het kampioenschap van Nederland tot een jaarlijks wederkerend evenement te maken en dit tournooi naar Leeuwarden te halen? En nog herinner ik mij de grootste stunt, die in de vijftiger jaren werd opgevoerd, toen het o.m. aan zijn besluitvaardigheid, vasthoudendheid en organisatorisch talent te danken was, dat het kandidatentournooi voor het wereldkampioenschap met deelneming van alle schaakgroten der aardbol (o.a.

Smyslov, Euwe, Geller, de jonge Spassky enz.) ten dele in Frieslands hoofdstad (jawel, in de Beurs!) kon plaats vinden.

Allengs kreeg Leeuwarden een naam als schaakstad vooral dankzij Waling. Hij was weliswaar teveel wereldburger om chauvinist te zijn (zoiets was hem volkomen vreemd), maar zijn verknochtheid aan Leeuwarden staat buiten twiifel. Het is opvallend, dat Walings streven er altijd op gericht is geweest om schaakevenementen naar zijn eigen stad te halen. Dit verklaart meteen waarom hij zoveel waarde hechtte aan het instandhouden (in de hoofdklasse) van Philidors eerste tiental, dat zijn trots en zijn glorie uitmaakte. Het was Waling die dit tiental heeft opgebouwd en met bezieling op de been heeft gehouden, waarbij hij voor financiële offers niet terugdeinsde.

Het ziet er nu naar uit, dat wij met Walings verscheiden ook zijn roemruchte team zullen moeten afschrijven. Vanwege het treurige feit, dat er in dit tijdsbestek van economische malaise geen financiële middelen te vinden zijn, die het aanblijven van enkele topspelers mogelijk maken. Waling en Waling alleen zorgde voor de houtvaste lijm, die dit unieke team bij elkaar kon houden.

Met angst en beven is de mogelijkheid van Walings overlijden al eens eerder geopperd. Het begon al in 1965 toen hem (op weg naar het Hoogovenstoernooi) een ernstig auto-ongeluk overkwam, dat hem een zware handicap aan zijn been bezorgde, waardoor hij moeite kreeg met lopen. Dit moet voor een zo sportief ingestelde man zwaar te dragen zijn geweest. Maar hij droeg deze last met humor en gelatenheid, ik heb er hem nooit over horen klagen. Ook later heeft hij nog verschillende operaties ondergaan, die gevolgd werden door een glorieus rentree in het strijdperk, waarbij hij steeds verzekerde dat hij "ijzersterk" was teruggekomen. Allengs kreeg hij de schijn van onverwoestbaarheid en wij hoopten dat hij de leeftijd der zeer sterken wel zou halen. Het heeft niet zo mogen zijn. De trieste mare, dat de levensklok van Waling voorgoed tot stilstand was gekomen, heeft onze harten vervuld met verbijstering en verslagenheid en vervolgens met weemoed en berusting. Geconfronteerd met de harde realiteit van zijn dood, rest ons niet anders dan een respectvol en dankbaar gedenken van Walings leven en werk. Het is goed, dat dit in een speciaal aan hem gewijd memorandum kan gebeuren. Want de herinnering aan deze unieke schaakvriend mag niet vervagen.

Philidor kampioen van de 1e klasse C in 1949.

Staande van links naar rechts: H. Blokker, D. Boven, K.D. Mulder van Leens Dijkstra, Th. P. van der Tol, G.S. Zijlstra, J.S. Vellinga, H. Boven.
Zittend van links naar rechts: H. Kramer, Waling Dijkstra en E. Ploegh.

Daar ik Waling alleen heb gekend in zijn hoedanigheid van schaker en schaakorganisator (overigens een niet te verwaarlozen onderdeel van zijn veel meer omvattende carrière), moet ik mij onthouden van pogingen om zijn karakter te ontleden; ik zal mij moeten beperken tot het ophalen van enkele losse herinneringen, betrekking hebbende op voorvallen, die nog scherp in mijn geheugen staan gegrift en waarbij ik Waling heb bewonderd, niet alleen om zijn slimheid en vernuft, zijn geweldige doorzettingsvermogen en keiharde wedstrijdmentaliteit, maar ook om de menselijke bewogenheid waarvan hij op de gepaste momenten blijk gaf. Vooraf, tot goed begrip, enkele toelichtende opmerkingen. Toen ik nog in Delft woonde, doch mijn werkterrein reeds naar Leeuwarden had verplaatst, kreeg ik voor het eerst contact met Waling tijdens een simultaanseance, georganiseerd door de blikfabriek in Leeuwarden. Waling begon die avond met een boeiende inleiding waarbij hij het schaakleven in alle werelddelen de revue liet passeren. Daarna begon hij aan zijn simultaanvoorstelling. Doordat ik als een der laatsten werd weggespeeld, kreeg ik de kans aan het einde nog enkele woorden met hem te wisselen. Een poos later (ik was inmiddels lid van Philidor geworden) ontmoette ik hem weer. Dat was bij het Wereldkampioenschap schaken, waarvan (dankzij de bemoeienissen van Waling) een aantal ronden in Leeuwarden werd gespeeld, waarbij voor mij de taak was weggelegd om een van de demonstratieborden te bedienen.

Weer enige tijd later werd ik door Waling gestrikt voor de functie van secretaris van de Friese Schaakbond, waarvan hij zelf voorzitter was. In die tijd had ik de goede gewoonte om de thuis- en uitwedstrijden van Philidors eerste tiental te bezoeken. Na een van die wedstrijden werd ik door Waling op de hem eigen tactische manier benaderd met de vraag of ik er iets voor voelde om non-playing captain van Philidor I te worden. Ik heb ja gezegd en daarvan nooit spijt gehad. Voor alle duidelijkheid moet ik hierbij aantekenen dat mijn taak als non-playing captain voornamelijk van administratieve aard was en dat alle ideeën en maatregelen uit Walings brein afkomstig waren, waarna ik voor de stipte uitvoering zorgde. In het belang van de club en terwille van de toekomst en strijdvaremdigheid van het eerste tiental moesten wel eens

pijnlijke beslissingen worden genomen en uitgevoerd. De kritiek, die daarop volgde, van het bestuur en de spelers, deerde mij weinig, overtuigd als ik was van de juistheid van de door Waling voorgestane beslissingen en mij gedekt wetende door zijn onaanastbare prestige in de club. Na deze toelichting kom ik tot een schets van de voorvallen waarop ik in de aanvang van dit artikelje reeds doelde. Eerste voorval. Plaats van handeling "De Klanderij". Een 72-jarige grootmeester uit het buitenland komt op uitnodiging van Waling blind spelen tegen het eerste tiental van Philidor, geen geringe opgave. Waling speelt niet mee, hoe graag hij dat eigenlijk ook had gewild. Hij biedt zich aan als "Zugübermittler", die in de deuropening van de gescheiden lokalen de over en weer te spelen zetten afroept. De bedoeling die daarbij voorzigt, blijft voor outsiders verborgen. Waling wil namelijk de oude grootmeester voor echte blunders behoeden. Zodra hij merkt, dat de grootmeester een zet afroeft die hem (bij voorbeeld) de kwaliteit kost, roept Waling met luide stem terug "Was haben Sie gesagt?", alsof hij de zet niet goed heeft verstaan. De oude grootmeester wist dan wel hoe laat het was en kon vervolgens een betere zet opgeven!

Tweede voorval. Plaats van handeling "De Groene Weide". Kersttoernooi, westrijdler Van Dam. Een X-aantal groepen en een Y-aantal prijzen. Utdeling prijzen voor de laagste groep, waarvoor drie prijzen beschikbaar zijn. Helaas moet om de derde prijs geloot worden, omdat twee deelnemers in die groep met een gelijk aantal punten zijn geëindigd. Dus wordt geloot, waarbij een zwaar invalide oudere man eraan grijpt. Maar 's avonds word ik opgebeld door Waling: "Zeg Henk, heb jij dat mannetje gezien, die heeft wel een uur tegen het podium aangehangen. Zorg dat die invalide man ook een prijsje krijgt. Schrijf hem maar een brief dat de loting een vergissing was, dat je een verouderd wedstrijdreglement hebt gehanteerd, en dat in alle groepen alsnog vier prijzen worden uitgereikt. Maak dat direct even in orde!" ..... En Van Dam natuurlijk onmiddellijk aan het werk!

Derde voorval. Mijn eerste les in het westrijdleaderschap. Waling: "Wat een geluk dat je een vest aan hebt. Hier heb je drie verschillende opstellingen van ons team, die je elk in een aparte vestzak steekt. Normaal geeft de ontvangende club zijn opstelling het eerst. Daarna geef jij een van de drie opstellingen die in jouw vest zitten. Wanneer blijkt dat zij met hun normale opstelling voor de dag komen, geef jij hun het briefje met onze opstelling nummer 1. Blijkt dat hun

eerste bordspeler niet meespeelt dan haal jij je briefje met opstelling nummer 2 uit je vestzak. Verder moet je zorgen dat onze man aan bord zeven niet met zwart speelt. Eventueel moet je dan briefje nummer 3 gebruiken. Onthoud dus goed in welke vestzak je die verschillende opstellingen hebt opgeborgen. Op je gemak zoeken, onder het prevelen van zojets als "Verhip, waar heb ik onze opstelling ook al weer gelaten...".

Vierde voorval. Wedstrijd tegen aartarivaal DD. Op een van de borden is in de tijdnoodfase, terwijl de vlaggen bijna op vallen staan, de volgende stelling ontstaan: Wit (Philidor) Kgl, pionnen f2, g3 en h2; Zwart (DD): Kg6, Dh3 en Lf3. Na het voltooiën van zijn laatste zet is de zwartspeler hoogst voldaan van zijn plaats opgestaan in de overtuiging dat wit meteen zal opgeven. Maar ... in zijn blijde opwinding heeft de zwartspeler vergeten zijn klok in te drukken. Wit blijft rustig zitten "denken" in de tijd van zwart. De vlag van zwart valt en wit eist de partij op. Commentaar: "Dan moeten ze maar beter uitkijken".

Vijfde voorval. Vrijdag vijf uur in de namiddag. De volgende dag zal er een thuiswedstrijd zijn van Philidor. Winnen we dan hebben we voor het eerst kampioenskansen (en wat hebben we daar lang van gedroomd!). De telefoon rinkelt en Waling is aan de lijn: "Zeg Henk, morgen moeten we winnen. Kramer komt om 11 uur terug uit Varna (hij had drie weken schaakolympiade achter de rug, gevolgd door een vliegreis van een uur of tien). Rij naar Schiphol en vraag of zijn vrouw mee wil. Ik heb gehoord dat Fischer in hetzelfde vliegtuig zit. Bied hem een X-bedrag voor een simultaanseance". Resultaat: Kramer wint, hoewel uitgeput en pas om 1 uur 's nachts in bed gekomen, maar het tiental verliest. En het gesprek met Fischer verliep ook niet vlot. "Dit is geen plaats en ook geen tijd voor een gesprek" zei hij, alsmaar aan een appel knagend.

Dan de weg naar het kampioenschap. Op een gegeven moment was het duidelijk dat wij met het aanwezige spelersmateriaal niet verder zouden komen. Altijd waren of het VAS of ASC of DD ons op het beslissende moment de baas. Waling: "Henk, ik heb een nogal vervelend karweitje voor je. Enkele oudere spelers moeten eruit, we moeten er jong talent in brengen. Zelf geef ik het voorbeeld en stap ik uit het tiental. Jij zet Jan, Piet en Klaas eruit, maar we moeten eerst maatregelen vooraf nemen". Natuurlijk kwamen er toen moeilijkheden. Philidor had een wintercompetitie met zo'n acht of tien groepen. Aankomende jonge talenten deden er

in verband met de promotieregeling vaak een jaar of zeven over om bij de top te komen. Omdat ik zelf niet speelde en dus op de clubavond gelegenheid genoeg had om de verrichtingen zo'n beetje gade te slaan, zag ik wel, evenals Waling, dat het jonge talent in de onderste groepen oudere tegenstanders regelmatig van het bord veegde. Wij kregen echter van het bestuur geen toestemming om versnelde promotie in te voeren. Waling kwam toen tot het instellen van het WA(ling)-DA(m)-toernooi. Wij hebben drie WADA-toernooien georganiseerd. Waling zorgde altijd voor de eerste prijs (in de vorm van een gouden tientje) en ik nam een paar boekenbonnen voor mijn rekening. Steeds traden een paar sterke spelers (vooral van der Tol stelde zich altijd sportief beschikbaar) in het veld tegen de jonge "beloften". Op die manier vingden we Scholl, Greben, Van Wijngaarden, Ooiman en later ook Boersma. Het aan de kant zetten van drie "vaste" tientalspelers is mij door de gedupeerden niet in dank afgenomen. Een van hen heeft zelfs nooit meer een woord met mij willen wisselen en weigerde ook als invaller te fungeren zolang ik captain bleef. Jammer!

Toen kwam de eerste wedstrijd met de jonge garde, tegen ASC in het schaaikhuis te Amsterdam. Vier nieuwe spelers! Na een zet of 15 kwamen er al twee naar ons toe met de vraag of ze wel remise mochten aanbieden. Natuurlijk, dat mochten ze, maar helaas speelden ze tegen een nogal strijdlustig duo, namelijk de gebroeders Roesel, die het remise-aanbod afsloegen en onze twee Philidorbeloften vervolgens van het bord zetten. De twee andere jongeren hadden inmiddels ook reeds alle hoeken van het bord gezien en moesten eveneens de vlag strijken. Af door een zijdeur! Tijdens deze wedstrijd hebben Waling en ik er geen behoefte aan gehad om ook maar één woord met elkaar te spreken. Tot overmaat van ramp had Waling enkele weken tevoren zijn been gebroken, kon dus niet rijden en was met de trein gegaan. Ik was per auto, gewoonlijk gingen we met twee wagens. Direct na afloop gaf hij te kennen dat hij met mij terug wilde rijden. Ik zei dat ik eerst nog mijn vrouw uit Haarlem moest ophalen. Geen bezwaar. Onderweg waagde ik het op te merken dat hij met dat been wel niet lekker zou zitten. Stilzittend zijn we verder naar Haarlem gereden. Daarna vroeg hij mij over Amsterdam te rijden en met hem op het Rembrandtsplein in "De Kroon" een lichte maaltijd te gebruiken. En daar, bij een goed glas wijn, kwamen de opgekropte gevoelens er uit. Nooit heb ik hem zo teleurgesteld en zo verslagen gezien. Op weg naar het Noorden liet hij los: "Het is allemaal mijn schuld".

Vervolgens een langdurig zwijgen maar op de Afsluitdijk kwam hij er op terug: "Het is allemaal onze schuld". Ik heb toen maar wat harder op het gaspedaal getrapt om de volgende kreet: "Het is allemaal jouw schuld" niet af te wachten. Overigens alle lof voor de jeugd. Zij hadden toen nog te weinig wedstrijdervaring, maar legden in de volgende jaren de basis voor het kampioenschap.

Tenslotte werd het landskampioenschap dus toch behaald. Het befaamde, veelbesproken incident tijdens de beslissende wedstrijd, dat kort geleden nog eens in de plaatselijke pers werd opgerakeld, was niet door mij gepland. Waling staat overigens geheel buiten dat incident. Het stopzetten van de wedstrijd aan het laatste bord was bittere noodzaak wegens het opdringen van het publiek. Maar eind goed, al goed, en dat dit teamkampioenschap van Philidor nog gevolgd werd door het behalen van het behalen van het individueel landskampioenschap door Scholl, moet voor Waling het absolute hoogtepunt zijn geweest.

Dit zijn zomaar wat losse schetsen van ervaringen met Waling uit de tijd (het is al vrij lang geleden), dat ik zelf ook schaakorganisatorisch bezig was. Kopelijk heb ik de geduldige lezer door mijn verhaal iets laten proeven van de sfeer waarin Waling zich meestal erg happy voelde. Nu zijn zorgzame hand ons is ontvallen, blijft het een morele plicht om Walings oude club voor aftakeling te behoeden. Het in stand houden van die club in Walings geest en stijl zal de beste manier zijn om Walings nagedachtenis te eren.

Waling was een man die in de praktijk een groot deel van zijn leven aan het schaken besteedde. Hij was een van de weinigen die de schaken niet alleen als hobby maar als levenswijze zag. Hij was een man die de schaken niet alleen als een spel zag, maar als een manier om de wereld te zien. Hij was een man die de schaken niet alleen als een spel zag, maar als een manier om de wereld te zien.

Hij was een man die de schaken niet alleen als een spel zag, maar als een manier om de wereld te zien. Hij was een man die de schaken niet alleen als een spel zag, maar als een manier om de wereld te zien. Hij was een man die de schaken niet alleen als een spel zag, maar als een manier om de wereld te zien.

Waling als leider van het Nederlandse team dat in 1953 het Clare Benedict-toernooi te Vevey won.
 Staande van links naar rechts: Kramer, Cortlever en Donner.
 Zittend van links naar rechts: Mähring, Euwe en Waling Dijkstra.

SIEP POSTMA.

Denkend aan Waling schieten mij eigenlijk alleen maar prettige dingen te binnen. Ik heb hem voor het eerst ontmoet in 1946, op zijn kantoor aan de Zuiderstraat. Mijn vrienden en ik hadden inlichtingen nodig over het Burmania-toernooi en werden door E.Ploegh naar dat adres verwezen, waar ene boekhouder H.Kramer werkte. We vonden daar Haye, kregen de gewenste informatie en maakten tevens kennis met nog één heel aardige man. Dat was dus Waling.

Later zag ik hem terug bij Kersttoernooi van de Friese Schaaqbond -wat een prachtige traditie was dat- en bij schoolwedstrijden, want de jeugd lag hem na aan het hart. Nog in mijn Amsterdamse tijd kwam ik door Fedde van Wijn- en Wim Ooiman bij Philidor terecht. Voorzitter Sietze de Bruin haalde mij er toe over in Leeuwarden te gaan solliciteren. Zo kwam de emigrant terug in het "Heitelân".

Waling had toen allang in de gaten dat hij meer aan mij kon hebben als bestuurslid dan als schaker. Hij strikte mij me als secretaris voor de Friese Schaaqbond. Vijf jaar heb ik die functie bekleed. Met Waling als voorzitter. Geweldig jaren zijn dat geweest. Van voorzitter Waling viel zoveel te leren. Een enkele anekdote.

Het gebeurde in die goeie ouwe Klanderij. Eregast was de KNSB-voorzitter Frank Goudsmit. Friese schakers zijn de braafste en beste kerels die er zijn, maar ze hebben één manie: alles zal en moet in de reglementen. Waling voelde als geboren improvisator niets voor allerlei regels en voorschriften, omdat daar in de praktijk -en dat wist hij met zijn enorme ervaring als geen ander- toch nooit iets van terecht komt. Maar de voorstellen en amendementen stapelden zich op. Goudsmit kreeg het er benauwd van. Waling bleef de rust en de vriendelijkheid zelve. Hij was een rots in de Babylonische branding, als U begrijpt wat ik bedoel.

Toen kwam de goede dominee Vermeer met een voorstel dat, als het in behandeling was genomen, ongetwijfeld de chaos compleet zou hebben gemaakt. Frank Goudsmit hield het niet meer uit, mompelde iets van "trein halen", greep jas en hoed en vertrok, richting station. Wat je noemt spoorwag slags, 's Avonds laat belde hij mij op en bleek zeer ver-

rast dat de vergadering al was afgelopen. "Is het nog laat geworden?" vroeg hij belangstellend. "Een half uurtje na Uw vertrek waren we klaar", deelde ik mede. "Maar, eh, dat voorstel van de dominee... wat is daarmee gebeurd?" "Niets" "Niets? Hoe heeft Dijkstra dat opgelost?" "Die heeft heel vriendelijk gezegd: "Dat is een prachtig voorstel, dominee." En verder is daar niet meer over gesproken." Waling kon vol geduld allerlei langdradige sprekers aanhoren. Instemmend knikkend luisterde hij naar de soms meest verwarde betogen. Tot het hem verveelde. Dan verdedde hij overeind en sprak de gewaagde woorden: "Mijne heren zo komen we er niet uit." Waarna hij of een pasklare oplossing serveerde, of blanco-mandaat voor het bestuur verkreeg. Met zijn onlusbare en aanstekelijke optimisme heeft hij heel wat problemen opgelost.

Waling was een voortreffelijke coureur. Ik heb -Henk van Dam is mijn getuige-hem aan het stuur een slalom zien uitvoeren om een op onverantwoorde wijze overstekend middelbaar bromfietspaar te ontwijken. Ik heb meegemaakt dat hij een spookrijder ontweek, tot stilstand en -letterlijk en figuurlijk- op het rechte pad bracht. Als hem iets in het verkeer overkwam was dat domme pech. Zoals indertijd bij Zurich.

In de Verenigde Staten reed hij eens full-speed door oranje-geen kip op de weg-, toen uit het niets een motor-agent opdoemde en hem aanhield met kennelijke bedoelingen. "The light was orange", probeerde Waling. "Yellow", corrigeerde de agent. "Orange", waagde Waling nog eens. Waarop de "copper" losbarstte: "What in the hell the country do you come from!" Waling (geniaal als altijd: "From Friesland". Het werkte. Oom agent bleek Friese voorouders te hebben en Waling mocht onbekeurd zijn reis vervolgen.

Waling kon leuk schrijven. Oudere Philidor-leden zullen zich "Honni" nog wel herinneren.

Hij was ook zeer muzikaal. In zijn jonge jaren speelde hij, o.a. in Amsterdam, saxofoon en piano in een jazz-band. Er zijn ook tijden geweest dat hij met zijn verloofde en later zijn vrouw danswedstrijden won. Dan was er nog voetballen -Frisia II- en de Elfstedentocht per schaats.

Waling was een veelzijdig man. Hij speelde als schaker een prima partij en was een kwarteeuw een waardevolle kracht voor zijn Philidor I.

Jonge spelers hebben eens een brief geschreven aan de tien-talencentcommissie -voorzitter Waling Dijkstra- om eindelijk

eens al die oudjes van boven de veertig eruit te knikkeren. De brief was al dicht, toen de jongelui zich realiseerden dat een van hun slachtoffers de voorzitter van de commissie was. Die sprak de paleisrevolutionairen bij de eerstvolgende confrontatie als volgt aan: "Nog wel bedankt voor jim' sympathieke briefke". Ze schaamden zich diep. We zullen met elkaar moeten trachten Walings vele aktiviteiten voort te zetten. Zo meeslepend briljant als hij zullen we het nooit kunnen doen. Want Waling was uniek. Maar we moeten het toch proberen. We zijn het aan de nagedachtenis van onze onvergetelijke vriend verplicht.

Als ik probeer me te herinneren wanneer ik Waling Dijkstra heb leren kennen, moet ik ver in mijn schaakleven teruggaan, en dan kom ik in een nogal nevelig landschap terecht. Langzaam trekt de mist weg en wat ik dan zie is een kristallen schaalpje gevuld met kandijkklontjes.

Na een lange treinreis arriveert de schaakclub Utrecht in Leeuwarden voor haar zoveelste wedstrijd tegen Philidor, en zoals altijd staat de machtige Waling klaar om de eerste stoot op te vangen. Hij neemt ons eerst mee naar het Oranje-hotel, want we zullen wel aan een kopje koffie toe zijn. Dat wordt geserveerd met de reeds genoemde klontjes, die met eerbied en een zilveren tangetje aan de drank worden toegevoegd. Nergens in de hele wereld wordt een schaker zo ontvangen.

Waling vertelt dat we vandaag weinig moeite met Philidor zullen hebben. Behalve Haye Kramer zijn het allemaal onbekende jongens, die natuurlijk enigszins geïntimideerd, zo niet trillend van angst, tegenover ons zullen plaats nemen. Welja, wie heeft er nou ooit gehoord van D. Boven, H. Boven en S. Postma (ik noem nu maar een paar namen die me niet zonder reden te binnen schieten). Kortom, de hele wedstrijd is niet meer dan een formaliteit; we moeten er maar een gezellig dagje van maken.

Wat een leiderschap. Wat een psychologie. Wat een effectieve ondermijning van het moreel van de toch al niet door bescheidenheid uitblinkende tegenstander. En wat is die Waling toch een aardige kerel; we weten best dat het waarheidsgehalte van zijn verhalen op zijn minst dubieus is, want Philidorspelers spelen als leeuwen, maar toch is er niemand naar wie we liever luisteren. Heel wat schakers hebben die harde Friese muur tevergeefs bestormd, maar er is nooit iemand kwaad geworden op Waling Dijkstra.

Zo is het eigenlijk altijd gebleven. Toen ik in 1965 naar Leeuwarden kwam, was de grote Henk van Dam teamleider van het eerste, maar de geest van Waling zweefde over de wateren. Toen ik in 1969 een zware operatie moest ondergaan stond ik verbaasd over de korte wachttijd, de prachtige kamer in het ziekenhuis en over mijn eerste bezoeker: Waling met een bijzondere fles oude Bourgogne, die alle medicijn in de schaduw stelde. En toen ik aarzelde om weer te gaan schaken: "Natuurlijk speel je weer mee, je speelt weer als een jonge

God", en het ging ook weer heel aardig.

Later ben ik enkele jaren voorzitter geweest. Dat was een gezellige tijd; en ook in die functie voelde ik voortdurend de aanwezigheid van Walings geest. Ik denk dat andere bestuurders dat ook wel ondervonden hebben; soms was het prettig, soms leek het wel eens hinderlijk, maar in het laatste geval liep het toch ook met een hartelijke lach af. Waling Dijkstra, je was een onvergetelijk mens.

In het begin van de jaren vijftig kwam ik voor het eerst in aanraking met Waling. Hij riep nogal wat tegenstrijdige gevoelens bij mij op. Ik was toen 17, 18 jaar en werd beschouwd als "veelbelovend" - althans in Friese schaakkringen. Dat betekende aandacht krijgen van Waling: ik mocht invallen in het eerste tental van Philidor, ging mee naar Dortsmond en Keulen, waar een Philidorteam tegen de clubs aldaar speelde. Ik zat veel bij hem in de (dure) auto en luisterde naar zijn verhalen over zijn bedrijf, over de mensen waarmee hij in aanraking kwam, de reizen die hij maakte, sterke schaakverhalen en ontelbare moppen. Vooral omdat hij niets van een snoever had, zichzelf was, vrijuit over mensen praatte - maar ze daarbij in hun waarde liet, hoe slecht hij ook te spreken was over bepaalde daden van hen - imponeerde hij mij zeer. Als onevenwichtige, naïeve, gauw met absolute oordelen klaarstaande puber kreeg ik een les in volwassen gedrag in een grotensenwereld die vele malen ingewikkelder en doortrapper bleek dan ik mij had voorgesteld. Hoe je je in zo'n wereld kon handhaven, dat je vuile handen moest maken - en kon maken zonder je zelf-respect te verliezen, mits je grenzen die je voor jezelf had gesteld niet overschreed - dat waren oopopenende ervaringen voor mij: lessen van Waling in strategie en tactiek, psychologie en ethiek.

Toen was ik niet in staat om zijn levensfilosofie te doorgronden, maar ook nu kan ik die slecht onder woorden brengen. Hij had iets van een existentialist, hij streefde naar onafhankelijkheid in denken, maar wist dat die niet bestond. Hij was geen opportunist, maar het scheen mij toe dat zijn manier van doen en van omgaan met mensen, zijn normen en waarden bepaalden, in plaats van andersom. Amoreel in zekere zin, tolerant, liberaal in de oude betekenis van het woord, bereid eigen opvattingen over goed en kwaad te relativiseren. Toch gaf hij mij, en vele anderen, een gevoel van veiligheid, betrouwbaarheid - hij zou me niet laten vallen, al verloor ik de ene partij na de andere.

Dat wil niet zeggen dat hij de roede spaarde, hoewel hij het moment waarop hij zijn oordeel gaf over je spel of je gedrag zorgvuldig koos. Nooit lik op stuk als je je goede stelling in tijdnood verknoeid had, maar òf op de weg terug van een uitwedstrijd nadat je zelf over je partij was begonnen, òf

op weg naar de volgende wedstrijd. De prik of de preek eindigde overigens altijd met het uitspreken van zijn vertrouwen in je en het in je herinnering brengen van een vorige goede prestatie.

Een agoog van nature.

Hoe indrukwekkend ook als mens en als teamleider - omdat hij je serieus nam - sommige kanten van Waling riepen verzet bij mij op of brachten me in verwarring.

Tijdens ledenvergaderingen van de schaakclub placht hij achterin de zaal te zitten en scheen zich nauwelijks te bemoeien met wat er allenaal gebeurde. Iedereen kon zijn felle en domme en ongenueanceerde uitspraken doen. Maar als het besluit over een zaak die hem van belang leek bijna was genomen, in een richting die hem niet zinde, dan kwam van achter uit de zaal op berustende, maar enigszins terechtwijzende toon een betoog dat onveranderlijk leidde tot het besluit dat hij - zo scheen het mij toe - al lang van te voren had beschouwd als het juiste. Achteraf verantwoordde hij zich grijnzend: "ach, je moet die jongens (de verzamelaars voor alle andere clubleden) eerst even laten uitpraten".

Toen voelde ik dat als machtsmisbruik, manipulatie van Waling, als het niet serieus nemen van mensen - en dat kon ik niet rijmen. Nu denk ik dat zijn wijze van handelen te maken kan hebben met een gevoel bij hem dat besluitvormingsprocessen in een vergadering altijd met wantrouwen bekeken moeten worden - dat mensen daarin rookgordijnen leggen, dat prestigekwesties een rol spelen e.d. Dingen die ik toen nog niet doorzag of aanvoelde.

Ook zijn slimmigheidjes brachten mij in verwarring: verrekte handig vond ik, maar kon het wel door de beugel? Philidor speelt ergens in Twente. Ploegh, de veteraan van het eerste tental, speelde zoals gewoonlijk met uitgeschakeld gehoorapparaat en het onverstoerbare gezicht dat daarbij hoorde. Waling staat achter Ploegh te kijken hoe diens tegenstander het er af zal brengen in een potgewonnen stelling, maar met nog een halve minuut voor enkele zetten. Ploegh doet na enig nadenken een afgrijselijke zet: Ta8-al schaak. Waling ziet onmiddellijk dat DeSxal die toren kost en fluijstert achter zijn hand tegen zijn buurman-kibbitzer - maar zo dat Ploegh's tegenstander het kan horen - "geraffineerd!". Tegenstander in paniek, denkt o jee, wat doet Ploegh na Dalx? en kan het niet vinden. Op de volgende zet valt zijn vlag. Waling klopt Ploegh goedkeurend op zijn schouder.

Walings gemanipuleer met briefjes waarop de opstelling van

het tiental vermeld stond, methaaltjes - die wel of niet iets konden betekenen, afhankelijk van de opstelling van het andere team - leverde bijna altijd de favoriete tegenspeler op voor een van de onzen. Als hij de kans kreeg, direct na de hartelijke begroeting van zijn collega-teamleider, om de kleur te laten loten door de eerste bordspelers, dan bleken bij het naast elkaar leggen van de opstellingen die haakjes een zodanige betekenis te hebben dat toevallig diegene wit had die hem daar vooraf om had gevraagd.

Waling genoot van dergelijke successen, het was voor hem een spel dat hij serieus speelde, maar als "die rotjongen" (de andere teamleider) hem doorzag en preventieve maatregelen nam - het spel dus meespeelde: - dan had Waling daar geweldig veel plezier in. Hij hield van rotjongens.

Dat plezier in het spel was ook de reden van zijn vrijgevigheid. Als zakenman was het voor hem weliswaar heel logisch om iets terug te verwachten, maar met je persoonlijke inzet voor het team en het geregeld goede resultaten laten zien - of die nu via mooi offeren of taal verdedigen of beschwindelen tot stand kwamen was hem om het even - voelde hij zich ongetwijfeld goed beloond. Niet alleen geld - in de vijftig jaren uitsluitend in de vorm van ententjes, cadeautjes e.d. -, ook zijn eigen schaakplezier offerde hij op om zijn tiental goed te laten meedraaien. Als er in de interne competitie van Philidor jong talent opkwam dat een kans moest hebben in het eerste, dan kon het gebeuren dat hij Floegh apart nam en hem er van overtuigde dat de jongeren de toekomst hadden en dat Floegh en hijzelf dus het veld moesten ruimen. Floegh scoorde slecht, hijzelf heel redelijk, maar als deze psychologische zet hem het beste leek voor het collectief, dan deed hij die.

Achter zijn sponsoring zat geen streven naar macht of persoonlijke eer, misschien wel enige Friesland-promotion. Hij was zeker geen Friese fanaat - hij had een hekel aan elke vorm van fanatisme - maar was trots op zijn afkomst. Dat het Friese team, waarvan tot ver in de jaren '60 geen afgestudeerde academicus deel uitmaakte, gevreesd werd door westelijke clubs en bij voorbeeld Eindhoven met zijn ingenieurstiental, deed hem genoeg, ook vanwege dat sociale aspect. Als practicus had Waling vooral respect voor mensen die met minimale mogelijkheden goede dingen deden. Met zichtbaar plezier vertelde hij over de volgende waarneming bij de Hoogovens, waarmee hij zakelijke relaties onderhield: "Vroeger spugde de voorman op het verhitte staal om vast te stellen of het rijp was voor de volgende bewerking;

Philidor Kampioen van Nederland 1966-1967.

Staande v.l.n.r.: S.Zonder van, L.W.de Velde, E.C.Scholl, A.Tilstra, W.Oolman, P.Boersma, J.M.Greben. Zittend v.l.n.r.: Th.P.v.d.Tol, Mr.W.Narts, Mr.Dr.J.K.Franx en H.Kramer.

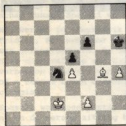

hij kon dat dan aan de sis horen en het ging altijd goed. Tegenwoordig heb je daar ingewikkelde meetapparatuur en h.t.s.-ers of ingenieurs voor en nu gaat het wel eens mis". Verspild talent, daar had Waling een hekel aan. Als je schaakte moest je daar veel voor doen. Verjaardagen, ziekte van (vrouwen van) spelers waren geen reden om een wedstrijd te verzuimen. Toen mijn vrouw hem op een zaterdag belde dat ik plotseling griep had gekregen, met koorts in bed lag en de volgende dag niet mee kon met het eerste, accepteerde hij dat aanvankelijk, maar de volgende morgen, vlak voor het vertrek naar Amsterdam, belde hij terug dat Haye (Kramer) plotseling verhinderd was en dat hij mij van huis kwam halen. Protesten van mijn vrouw werden weggewuifd: hij zou goed op mij passen, ik zou echt niet meer koorts krijgen dan ik al had. Waling drukte door, met een onverklaarbaar resultaat: ik won, boven mijn stand spelend en reisde koortsvrij terug. Commentaar van Waling: zie je wel, je moet niet zo gauw denken dat je iets niet kunt. Het landskampioenschap van Philidor in 1967 was voor Waling een kroon op zijn werk, niet alleen om die overwinning, maar vooral om de stimulans die het betekende voor het Friese schaakleven. Die overwinning werd namelijk in Friesland gevoeld als een zege voor alles wat daar schaakte. Wat was het geval? In de laatste ronde moest Philidor winnen van Philidor Leiden om landskampioen te worden. Na vijf uur spelen was de stand 5-4 voor Leeuwarden; mijn partij tegen Etmans werd afgebroken in een slechte stelling. Zonder veel hoop reisde ik met teamgenoot Sjoerd Zondervan naar Leiden en na enkele onnauwkeurigheden van beide zijden nam ik de volgende, na 80 zetten opnieuw afgebroken stelling mee terug naar Friesland:

wit : Kd2, Lg4, pi e4, f2, h4
 zwart: Kh6, Pd4, pi e5, f6

Haye en Theun van der Tol publiceerden deze stelling in de Leeuwarder Courant en het Friesch Dagblad en vroegen zich daarbij af of zwart het remise kon houden. En toen kwam Friesland in beweging. In vele huiskamers en clublokalen stond de stelling op het bord. De telefoons van Haye, Theun en mij stonden roodgloeiend. Een boer in Workum, de schaakclub de Bjirmen, een tachtigjarige in Drachten, iedereen had de weg naar remise gevonden. Na onze weerleggingen van hun varianten - daar kwam het vrijwel altijd op neer - gingen ze onversaagd verder studeren met de belofte om de volgende dag terug te bellen.

De slotzitting werd bijgewoond door meer dan honderd belangstellenden en toen de remise een feit werd *) , was er in de Klanderij geen gelukkiger mens dan Waling: de boeren hadden gewonnen, maar meer nog genoot hij van de schaakeuforie in die tijd - jaren nadien begon hij weer te stralen als hij daar aan terugdacht. Waling geloofde in schaken, als een manier van denken en doen. Leren verliezen, leren winnen, jezelf leren taxeren en relativeren - het spel had levenslessen in petto voor degene die wilde leren. Het schaakbord heeft meer dan 64 velden, en je daarvan bewust maken, daarin was hij een groot leermeester.

*) Dat ging als volgt:

81. Kd3, Pc6 82. Kc4, Pe7 83. h5, Kg5 84. f3, f5 (!)
 85. ef5, Pg8 (!) 86. Kd5, Kf6 87. Kd6, Ph6
 88. Lh3, Pg8 89. Kd7, Kf7 90. Kc8, Ph6 91. Kd7, Pg8
 92. Kd6, Kf6 93. Lf1, Kf5: 94. Lc4, Ph6 95. Le6+, Kg5
 96. Ke5, Kh5: 97. Kf6, Kh4 98. f4, Kg3 99. Kg5, Kf3
 100. Ld5+, Kg3 101. La8, Pf7+ 102. Kf5, Pd6+ 103. Ke5
 remise.

De beslissende partij in de laatste ronde van de strijd om het Fries kampioenschap 1973 tussen Waling Dijkstra en Mr. Arjen de Groot.

ARJEN DE GROOT

Mijn herinneringen aan Waling als schaker gaan terug tot 1948 of dienontrent toen de Bondsvedstrijden in Leeuwarden werden gehouden. Men had ons tezamen in een achtkamp ingedeeld. Onze onderlinge partij werd remise. Waling nam geen enkel risico evenmin als ik.

Na 1966, toen ik lid van Philidor was geworden, hebben vijf vele partijen tegen elkaar gespeeld. Ik heb hem toen leren kennen als het prototype van de Friese schaker: pretentieloos, volhardend, gebruikmakend van iedere onoplettendheid van de tegenstander, ongaarne bereid om op te geven. Het schaakevenwicht tussen ons is lange tijd niet verbroken geweest.

In 1971/1972 ben ik vóór hem geïndigd in de winterwedstrijd. Dit is niet bedoeld als grootspraak en nog minder als kleinering van Walings speelsterkte: in 1972 heb ik door schromelijk tekortschieten van mijn tegenstanders, Waling uitgezonderd, het clubkampioenschap behaald. Mogelijk heeft Waling in dit succes aanleiding gevonden mij uit te nodigen om met hem naar IJsland te reizen, ter bijwoning van de match om het wereldkampioenschap tussen Spasski en Fischer.

Wij werden in Reykjavik ingekwartierd bij Halldora en Fridrik, een echtpaar dat in de laatste plaats in schaken was geïnteresseerd. Op de beleefdheidsvraag van Halldora naar onze relatie met Caïssa heb ik toen, tot nauwelijks verborgen ergernis van Waling geantwoord: "We are members of a famous Dutch chessclub; he is the chairman, I am the champion".

Spasski was geen partij voor Fischer: in de regel moest hij al in de eerste zitting het onderspit delven. Waling en ik hadden dan ook veel vrije tijd, waarin wij werden geconfronteerd met het verlangen van Fridrik om door hem zelf gemaakte gedichten in de landstaal voor ons ten gehore te brengen. Ik heb het toen in Waling als mens gewaardeerd dat hij tegen mij zei: "Als jij met Halldora wilt praten, zal ik wel naar Fridrik luisteren".

Onze gezamenlijke reis naar IJsland zal voor mij onvergetelijk blijven en zo ook Waling, als mens en als schaker.

Het is schier onvermijdelijk, dat de hobby's van ouders een stempel drukken op de vroege belangstellingsfeer van een kind en zo kon het gebeuren dat mijn vader - destijds (en nog) behept met een warme belangstelling voor het schaakspel - mij als ongeveer zevenjarige jongen regelmatig meenam naar de voorzaal van hotel "De Klanderij", de toenmalige exercitieplaats van het eerste tental van Philidor. Van het schaakspel zelf begreep ik uiteraard nog niet veel meer dan de loop van de stukken alsmede het herdersmat, en dus bleef er des te meer tijd over om te letten op de spelers en hun eigenaardigheden of geboid te luisteren naar de wederzijdse commentaren der combattanten na afloop van de partij. Uiteraard koos ik mij al snel mijn favorieten uit, te weten Kramer en Van der Tol, omdat ze in die tijd vrijwel onverslaanbaar waren en in Friesland op eenzame hoogte stonden. De vriendelijkste van allemaal was Waling Dijkstra. Eigenlijk te vriendelijk om een echt goede schaker te kunnen zijn, dacht ik. Probeerde bijna ieder na afloop van een verloren partij in het scheserduister achterin de zaal zijn tegenstander te overtuigen van de juistheid resp. grootsheid van zijn spelvoering - één moment van onoplettendheid slechts was fataal geweest - Waling bleef, verlies of winst, even gelijkmoedig vriendelijk. Meestal speelde hij, tenminste zo staat het mij bij, een snelle remise en ik verdacht hem er heimelijk van dat hij zich met opzet van de partij had afgemaakt om daarna gezellig met zijn opponent na te kunnen praten over deze en eerdere partijen, waarin ze de degens hadden gekruist.

Ik geloof achteraf te mogen zeggen dat mijn verdenking een kern van waarheid bevatte: voor Waling was het schaakspel niet primair een middel om het eigen ego te strelen, al kon hij, in het bijzonder als hij in de verdediging gedrongen werd, fel van zich afbijten en gaf een op een dergelijke manier behaalde overwinning hem veel voldoening; hij beleefde het schaakspel naar mijn gevoel steeds meer als een spel, dat hem in staat stelde te verkeren tussen die mensensoort waarmee hij zich dolgraag omringde, namelijk het schakersvolk. En of dat nu hele sterke of heel gewone schakers waren, dat maakte Waling niet zoveel uit: hij voelde zich op een strektoernooitje ergens in de provincie net zo gelukkig als temiden van een groep grootmeesters; met evenveel

geduld luisterde hij naar een onbegrijpelijk verhaal van een oud baasje, dat zich door wedstrijdleiding of tegenstander tekort gedaan voelde als naar de klaagzangen van een topschaker, die door schaakblindheid getroffen, een vette geldprijs aan zijn neus voorbij ziet gaan. Zijn grote mensenkennis stelde hem in staat beider teleurstelling te begrijpen en een opbeurend woord te vinden.

Zelden verloor hij zijn gelijkmoedigheid, ook niet bij tegenslagen. Zo herinner ik mij dat Philidor ergens aan het eind van de jaren zestig op de nominatie stond om voor de tweede keer kampioen van Nederland te worden; een overwinning op Moerwijk in de laatste ronde was voldoende. De buit leek binnengehaald te zullen worden totdat in de tijdnoedfase Mr. Franx, die zijn tegenstander geheel in de tang had, meende een torenoffer te moeten plegen. Einduitslag 5-5 en weg kampioenschap. In zo'n geval verbeet Waling zijn teleurstelling; wetende dat winst en verlies dikwijls niet meer dan één zet van elkaar af liggen en dat er slechts winnaars kunnen zijn bij de gratie van de aanwezigheid van verliezers, slikte hij eventuele verwijten reeds bij voorbaat in, al heb ik hem later nog wel eens horen verzuchten: "Had die sufferd van Franx die toren maar niet weggegeven, dan ....".

In 1962 nodigde Waling mij, tot mijn verbazing, uit om in het eerste tental te komen spelen; ondanks het feit dat ik op dat moment nauwelijks prestaties van enige betekenis had geleverd, meende hij dat ik, tezamen met Jan Meint Greben, een aanwinst voor Philidor I zou kunnen zijn. Zelf stond hij zijn plaats af, terwijl hij ook Ploegh, zij het met moeite, ervan wist te overtuigen dat de tijd voor verjonging gekomen was. Sindsdien beperkte Waling zich tot de begeleiding van het eerste tental, waarin hij het bindende element vormde. Uit alle hoeken van Nederland kwamen ze aangereisd voor een tientallenwedstrijd; allen ex-Friezen en op aandringen van Waling de band met Philidor niet verbrekend: Fedde van Wijngaarden en Wim Coiman uit Amsterdam, Jan Meint Greben, Paul Boersma en ikzelf uit Groningen, Auke van der Bijl uit Hilversum en de helaas veel te vroeg overleden Sjoerd Zondervan zelfs uit Tegelen.

Met zoveel studenten in de ploeg gebeurde het nog wel eens dat iemand zich versliep of gewoon niet opkwam. Dan nam Waling zelf breeduit plaats achter het bord en toonde zich een nog steeds moeilijk te nemen obstakel, zoals voor het laatst - in 1979 - de bekende theoreticus A.C. van der Tak ondervond.

Omstreeks 1970, toen het professionalisme ook in de schaak-sport opdrong, zag Waling zich genoodzaakt krachten van elders aan te trekken; het peil in de hoofdklasse was dusdanig gestegen dat met louter Friese amateurs het behouden van de traditionele plaats in die klasse niet haalbaar was. Een gouden greep was het aantrekken van Genna Sosonko, destijds nog een tamelijk onbekende uitgeveken Rus, die in de vijf seizoenen dat hij voor Philidor uitkwam, slechts één partij verloor. Daarnaast kwamen en gingen Wim Andriessen, Arend van Dop, Jaap Vogel en Flip Duchattel, allen door de wol geverfde hoofdclassers, die er met hun inbreng mede voor zorgden dat Philidor toch elk seizoen weer goed was voor een derde of vierde plaats, bijna altijd achter de volledige profteams van Volmac en Watergraafsmeer. De laatste seizoenen bestond de "buitenlandse" inbreng uit Han Janssen, Theo van Scheltinga, Gert Ligterink, Chris Baljon en Dirk Knol. Waling betaalde de aangetrokken spelers geheel uit eigen zak, daarnaast nam hij de extra reiskosten en de kosten van een fatsoenlijke maaltijd voor zijn rekening, en echt niet alleen bij een overwinning.

Wat bewoog Waling om elk jaar opnieuw, zonder zichtbare tegenprestatie, ettelijke duizenden gulden in het tiental te pompen?

Ik denk dat hij gedeeltelijk handelde uit plichtsbefef, het idee dat hij Philidor niet in de steek mocht laten, maar dat een minstens zo belangrijke factor daarin gelegen is dat hij het schaken, zijn verslaving, niet los kon laten. Tot op het laatste was een tientallenwedstrijd voor hem een evenement, waarnaar hij reikhalzend uitzag; hij genoot van de aanwezigheid temidden van 'zijn' jongens, voor het merendeel jongens wier grootvader hij had kunnen zijn, doch die hems behandelde als een lievelingssoom met wie je een dag op stap mocht. Diezelfde drang om zich met schakers te omgeven was er de oorzaak van dat hij, ondertussen reeds op pensioengerechtigde leeftijd gekomen, zich in het KNSB-bestuur liet kiezen om vanuit die positie het Nederlandse topschaak onder zijn hoede te kunnen nemen. Een moeilijker taak is nauwelijks denkbaar; in het enge wereldje der topschakers liggen de gevoeligheden en wrijfpunten zodanig voor het oprapen, dat het zelfs voor Waling een onmogelijke taak was conflicten te vermijden. Maar altijd slaagde hij er weer in een verzoening met de betrokken spelers tot stand te brengen, hoe onredelijk hun opstelling dan ook was; beslissend hierbij was het feit dat de betrokkenen wisten dat Waling echt geïnteresseerd was in hun problemen, altijd bereid was om hen te helpen, al liet

hij zich privé wel eens minder lovend over de leefwijze en/of schaakkwaliteiten van deze of gene uit. Waling genoot van de manier waarop de heren meesters en grootmeesters met elkaar omgaan, van hun geklaag over misfortuin en gebrek aan uitnodigingen, van hun scherpzinnige plaagstoten en twist-gesprekken, van hun snoeverijen en polemieken. Schitterend vond hij de niets en niemand ontziende schimpschriften van Jan Hein Donner in Schaakbulletin, ook al werd hij zelf wel eens onder schot genomen of sloeg de schrijver de plank ver mis, de van grote eruditie getuigende artikelen van Hans Ree in de Haagse Post en de van rancune druipende verhalen van Hans Bouwmeester. Hij kende ze allemaal zo goed, had hen nog als jong opkomend talent meegemaakt, kende ook hun motieven. "Die rotjongen", was steevast zijn commentaar, terwijl van achter zijn brilleglazen een glimlach te voorschijn kwam, "wat maakt hij het weer mooi".

Natuurlijk had ook Waling zijn favorieten: Kramer, mijzelf gedurende enige tijd, Donner, niet zozeer als schaker maar meer als fascinerende persoonlijkheid en natuurlijk Jan Timman, die hij met raad en daad terzijde stond op zijn weg naar de wereldtop.

Wat mezelf betreft, toen ik in 1970 na een zenuwslopende tweekamp met Coen Zuidema kampioen van Nederland werd, hoopte Waling, ook toen misschien al tegen beter weten in, dat ik ook internationaal zou doorbreken en in elk geval de meestertitel zou binnenhalen. Allengs legde hij er zich echter bij neer dat een echte schaakcarrière voor mij niet was weggelegd; hij begreep dat een vaste werkkring eigenlijk niet te combineren valt met een succesvol optreden als schaker, en bovendien zag hij scherp dat het schaken mij te weinig in het bloed zit om in een leven van reizen en trekken langs de verschillende toernooiarena's blijvend bevrediging te vinden. Desondanks bracht hij mijn vrouw nog wel eens in verlegenheid met de plagerige opmerking: "Wat is het toch jammer dat je Eddie van het schaken hebt afgehouden", maar ik geloof dat de opmerking steeds minder uit zijn werkelijke gevoelens voortspoot.

Onvermoeibaar was Waling als het erom ging toernooien en andere schaakevenementen in Leeuwarden te organiseren. De lijst zal ongetwijfeld onvolledig zijn, maar mij schieten te binnen: enkele ronden van het kandidatentoernooi 1956, de dertien achterereenvolgende toernooien om het Nederlands kampioenschap, de match Timman-Kortsnoi en het Burmania-toernooi. Daarnaast hebben we met Waling uitstapjes gemaakt naar een groot snelschaaktoernooi in Bremen en naar

Kopenhagen, reizen waaraan ik met plezier terugdenk, al was het alleen maar aan de manier waarop Waling zich van zijn taak als feestredenaar kweet. Op zulke momenten was hij op zijn best: geestig, charmant en zo zichtbaar op zijn gemak, dat de strekking van zijn woorden, op zichzelf voor het merendeel van de toehoorders onverstaanbaar, aan niemand voorbij ging.

Een sportman in hart en nieren was Waling, wel eens een overtreding makend, nooit namokkend als de scheidsrechter hem affloot, wel trachtend dan op een andere manier zijn doel te bereiken, een uitstekend aanvoerder, een overheersende persoonlijkheid met een groot gevoel voor humor, waarbij hij zich bepaald niet onkwetsbaar opstelde, iemand die met glans en waardigheid kon verliezen, toch liever won, zij het niet ten koste van alles, een Fries die hard kon zijn voor zichzelf, mild was in zijn oordeel over anderen, een maeenas in de klassieke zin van het woord, een schaakvriend naar mijn hart.

INHOUD

HERINNERINGEN AAN WALING DIJKSTRA

van

H. Kramer	7
S. van der Schaaf	11
K.D. Mulder van Leens Dijkstra	16
Th. P. van der Tol	19
L. Scholl	22
H. van Dam	26
S. Postma	33
W. Aarts	36
A. Tilstra	38
A. de Groot	45
E. Scholl	46

De bijdrage van Hays Kramer is eerder verschenen in Schakend Nederland; het gedicht van Philidor is overgenomen uit de Lyrische Courant van zaterdag 11 april 1981.